

Załącznik 2

1. Znaczenie słowa Teatr.

Słowo "teatr" pochodzi od greckich wyrazów teatos - dostrzegalny, teates - widz i teatron - miejsce dramatycznych przedstawień.

Teatr to wyraz wieloznaczny. Potwierdza to *Słownik języka polskiego*, który podaje następujące znaczenia:

teatr

1. «instytucja, organizacja zajmująca się wystawianiem utworów scenicznych; też: zespół ludzi pracujących w tej instytucji»
2. «budynek, pomieszczenie przystosowane do wystawiania utworów scenicznych»
3. «widzowie zebrani na przedstawieniu»
4. «dziedzina sztuki polegająca na realizowaniu scenicznych utworów literackich»
5. «twórczość sceniczna danego autora, kraju, narodu, danej epoki»
6. «wystawiane przedstawienie lub przedstawienia»
7. «miejsce jakichś wydarzeń»
8. «gra obliczona na zmylenie kogoś»

1. Historia teatru.

Początki teatru sięgają starożytnej Grecji i łączą się z obrzędami religijnymi na cześć Dionizosa - boga wina i urodzaju.

Według greckiego mitu Dionizos nauczył ludzi uprawy winnej latorośli i produkcji wina. W otoczeniu bachantek i **satyrów** wędrował po wszystkich krajach starożytnego świata przy akompaniamencie hałaśliwej muzyki, bawiąc się, tańcząc.

satyrowie to leśne bóstwa z mitologii greckiej, kojarzeni z kultem Dionizosa, bo wchodził w skład jego orszaku. Przedstawiani jako mężczyźni o cechach kozła (spiczaste uszy, nogi z kopytami, ogon), uznawani za nieprzyjaznych człowiekowi, miłujący wino, muzykę i taniec

Dla uczczenia boga, Grecy urządzali dwa razy w roku podobne huczne uroczystości, zabawy zwane dionizjami. Za satyrów przebierali się mężczyźni, ubierając na siebie kozłe skóry. Wiosną odbywały się Wielkie Dionizje, jesienią zaś Małe Dionizje – obchodzone przede wszystkim na wsi. Wielkie Dionizje – miejskie - miały charakter podniosłego misterium. Trwały początkowo pięć, a potem sześć dni. Zaczynały się w ostatnich dniach marca, a kończyły wraz z nadejściem kwietnia. Pierwszego dnia składano Dionizosowi ofiarę z kozła. W trakcie tego obrzędu chór chłopięcy śpiewał dytyramby – wzniosłe hymny sławiące boga winnej latorośli. Następnie w uroczystym pochodzie przenoszono posąg Dionizosa ze świątyni u stóp Akropolis do gaju Akademos, tam odbywały się nabożeństwa, a następnie wielka uczta. Po zachodzie

słońca przy blasku pochodni posąg boga wędrował do Aten. Przez kolejne dni przy udziale chórów chłopięcych męskich wystawiano sztuki.

Pieśń kultowa ku czci Dionizosa – dytyramb – przekształciła się z czasem w tragedię opartą na dialogu koryfeusza (przewodnika chóru) z chórem.

Małe Dionizje- wiejskie miały charakter wesolej, ludowej zabawy. Obchodzono je w Attyce pod koniec grudnia i na początku stycznia. Czczono w ten sposób porę otwierania naczyń z młodym winem. Tak jak podczas Wielkich Dionizji składano w ofierze kozła, a jego krwią polewano korzenie winnej latorośli. Przez następne dni miały miejsce wesole zabawy, procesje, pochody, zwane komos.

Z pieśni o zaczepnym, żartobliwym charakterze, wykształciła się z czasem komedia.

Komos (gr. – hulanka, zabawa) - procesja ludowa z okazji święta Dionizosa, połączona ze śpiewaniem wesolych, satyrycznych pieśni, głoszących pochwałę trunku i zabawy. Komos był attyckim źródłem komedii. Zdaniem Arystotelesa ze słowa *komos* wywodzi się nazwa komedii.

W ten sposób z dwóch odmiennych form kultu Dionizosa narodził się teatr antyczny w dwóch zasadniczych odmianach: tragedii i komedii.

Pierwsze przedstawienia odbywały się po prostu tam, gdzie mogliby się zebrać mieszkańcy całego miasta i obejrzeć duże widowisko, np. na zboczach wzgórz. Miało to poniekąd związek z ideą sztuki greckiej, głoszącej przyjaźń i zgodę z naturą. Spektakle zaczynały się o wschodzie słońca, a kończyły o jego zachodzie; odbywały się przez kilka dni z rzędu.

W późniejszych czasach przedstawienia teatralne odbywały się w amfiteatrach -były to widownie na wolnym powietrzu, rozłożone półkoliście na zboczach pagórków, wyposażona w kamienne siedzenia.

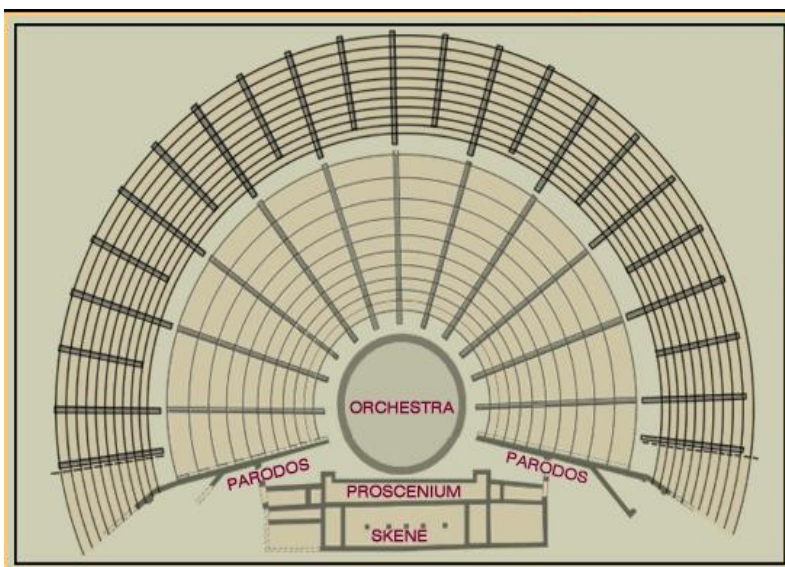
2. Teatr grecki - budowa, wygląd

Wygląd teatru greckiego

Teatry greckie mieściły się na wzgórzach, w okolicach dużych miast. Były to zatem budowle o charakterze **amfiteatru**. Na potrzeby teatru najczęściej wykorzystywano naturalne ukształtowanie terenu: zwłaszcza obszary skaliste, w których wykuwano miejsca siedzące dla widzów. Teatry miały swoją własną, naturalną akustykę, dzięki której przedstawienie było dobrze nagłośnione.

Budowa teatru greckiego:

1. theatron
 2. orchestra
 3. proskenion
 4. skene
 5. parodos
- . theatron, orchestra, proskenion, skene, parodos

Wygląd teatru greckiego/ architektura.friko.pl

Centralnym elementem była tu półkolistą **orchestra**, na której znajdował się **chór**. Dla aktorów przeznaczony zaś był **proskenion**, czyli miejsce znajdujące się za orkiestrą. Za nim zaś umieszczona była **skene**, gdzie przebierali się aktorzy, a także gdzie chowano teatralne rekwizyty, zwłaszcza wykorzystywane do słynnego mechanizmu „**deus ex machina**”. Był to chwyt teatralny wprowadzony do dramatu greckiego przez Eurypidesa. Polegał zaś na cudownej ingerencji boga w wydarzenia sceniczne, dzięki której bohater zostawał uratowany lub ukarany.

Dionizje, Dionizos,

Katharsis, tragedia, dytyramb,

skene, proskenion, orchestra, amfiteatr,

actor Tespis, Ajschylos, Sofokles,

koryfeusz

Początki teatru sięgają starożytnej Grecji i łączą się z obrzędami religijnymi na cześć Dionizosa-boga wina i urodzaju.

Według greckiego mitu Dionizos nauczył ludzi uprawy winnej latorośli i produkcji wina. W otoczeniu bachantek i satyrów wędrował po wszystkich krajach starożytnego świata przy akompaniamencie hałaśliwej muzyki. Dla uczczenia boga grecy urządzali dwa razy w roku huczne uroczystości, zabawy zwane dionizjami. Wiosną odbywały się Wielkie Dionizje, jesienią zaś Małe Dionizje – obchodzone przede wszystkim na wsi. Wielkie Dionizje – miejskie - miały charakter podniosłego misterium. Trwały początkowo pięć, a potem sześć dni. Zaczynały się w ostatnich dniach marca, a kończyły wraz z nadejściem kwietnia. Pierwszego dnia składano Dionizosowi ofiarę z kozła. W trakcie tego obrzędu chór chłopięcy śpiewał dytyramby – wzniosłe hymny sławiące boga winnej latorośli. Następnie w uroczystym pochodzie przenoszono posąg Dionizosa ze świątyni u stóp Akropolis do gaju Akademos, tam odbywały się nabożeństwa, a następnie wielka uczta. Po zachodzie słońca przy blasku pochodni posąg boga wędrował do Aten. Przez kolejne dni przy udziale chórów chłopięcych męskich wystawiano sztuki.

Pieśń kultowa ku czci Dionizosa – dytyramb – przekształciła się z czasem w tragedię opartą na dialogu koryfeusza (przewodnika chóru) z chórem.

Małe Dionizje- wiejskie miały charakter wesolej, ludowej zabawy. Obchodzono je w Attyce pod koniec grudnia i na początku stycznia. Czczono w ten sposób porę otwierania naczyń z młodym winem. Tak jak podczas Wielkich Dionizji składano w ofierze kozła, a jago krwią polewano korzenie winnej latorośli. Przez następne dni miały miejsce wesole zabawy, procesje, pochody, zwane komos.

Z pieśni o zaczepnym, żartobliwym charakterze, śpiewanych przez komos, wykształciła się z czasem komedia.

W ten sposób z dwóch odmiennych form kultu Dionizosa narodził się teatr antyczny w dwóch zasadniczych odmianach: tragedii i komedii.

Pierwsze przedstawienia odbywały się po prostu tam, gdzie mogliby się zebrać mieszkańcy całego miasta i obejrzeć duże widowisko, np. na zboczach wzgórz. Miało to poniekąd związek z ideą sztuki greckiej, głoszącej przyjaźń i zgodę z naturą. Spektakle zaczynały się o wschodzie słońca, a kończyły o jego zachodzie; odbywały się przez kilka dni z rzędu.

W późniejszych czasach przedstawienia teatralne odbywały się w amfiteatrach -były to widownie na wolnym powietrzu, rozłożone półkolistnie na zboczach pagórków, wyposażona w kamienne siedzenia.

Na początku przedstawienie składało się jedynie z dialogu koryfeusza (czyli przewodnika chóru) z chórem. Koryfeusz stał się też prototypem pierwszego aktora, którego wprowadził Tespis w 543 roku p.n.e. Drugi aktor został wprowadzony przez Ajschylosa, a dzięki Sofoklesowi na antycznym proskenionie zagościło ostatecznie trzech aktorów.

Spektakl wystawiany w teatrze antycznym miał ściśle określoną budowę. Zaczynał się od prologu, następnie następowały po sobie naprzemiennie stasimony i epejsodiony, a kończył się exodosem.

Budowa amfiteatru

1. theatron
2. orchestra
3. proskenion
4. skene
5. parodos

Cechy teatru antycznego:

- musiała być zachowana zasada 3 jedności: miejsca, czasu i akcji
- stosowano się do zasady dekorum - spójność formy z tematem (o rzeczach poważnych mówi się poważnie)
- na początku był sam chór wraz z przewodnikiem, potem wprowadzono pierwszego, drugiego i trzeciego aktora
- aktorami byli tylko i wyłącznie mężczyźni. Występowali na koturnach i w maskach, wyrażających emocje postaci oraz określających ich płeć.
- stosowano różne efekty specjalne w postaci machin i zapadni, aby uatrakcyjnić przedstawienie

Teatr w starożytnym Rzymie miał wiele wspólnego z tym w Grecji, gdyż sięz niego wywodził. Często aktorami w Rzymie byli właśnie Grecy. Znacznie częściej wystawiano jednak komedie niż tragedie.

Pierwsze przedstawienia były – tak jak w Grecji – związane z obrzędami religijnymi. Potem stały się samodzielnymi widowiskami. Fundatorami tych kosztownych przedsięwzięć byli zamożni obywatele.

Występowali – podobnie jak w Grecji – sami mężczyźni, jedynie w przedstawieniach mimicznych pojawiały się czasem kobiety. Początkowo aktorzy nie zakładali masek, występowali jednak w perukach. Z czasem zaczęli zakładać lekkie maski, które miały wyobrazić różne postacie.